دیدارێک لەگەڵ پابلۆ نیرۆدای شاعیر.. سازدانی: ئەریک بۆکستۆ

وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە: عەبدوڵا سەمان (مەشخەڵ)

وەرگێڕانی لە فەرەنسییەوە بۆ ئینگلیزیی: پاتریک فرانک

تێبینی: بڕیارمدا ئەم چاوپێکەوتنە بۆ یەکەمجار لە پڕۆگرامێکی یەک سەعاتیی ڕادیۆیی بڵاوی (نیرۆدا شاعیری هەردوو کیشوەری ئەمریکا)، بەناو کرایەوە، کە ڕادیۆی کانەدا لە ساڵی ١٩٧١دا پەخشی کرد. چاوپێکەوتنەکە بۆ زمانی فەرەنسیی ئەنجام دراوە، ئەو زمانەی کە پابلۆ نیرۆدا باش دەسەڵاتی بەسەردا دەشکا و لە دۆیەی بیستەکانی سەدەی ڕابردوو لە زانکۆی سانتیاگۆ خوێندبووی. لەڕدا بۆ یەکەمجار تەواوی چاوپێکەوتنەکە بەناو دەکەینەوە.

ئەریک بۆکستۆ : ئەوانەی شیعری تێیان خوێندبێتەوە،لە یەکەم نیگادا سەرنجیان بۆلای جیهانبینی کرێکارانی شیعرەکانتدا ڕەیشتووە و هەندێکیش پێیان وایە تۆ شاعیرێکی سیاسیت.

پابلۆ نیرۆدا : من بەپەداگریەوە پێت دڵێم کە شاعیری سیاسیی نیم. من هەرگیز بەو پێلینکردنە نادەم کە جۆغد لەسەر ناسینی من وەک نوێنەرایەتی ئایدیۆلۆژیای ئیلتزامی شیعریی دەکات. ئومێدی من وەک نووسەرێک ئەوەیە کە دەربارەی هەموو ئەو شتانە بنووسم کە دەتوانم بیان بینم و دەستیان لێبدەم و بیانناسم و خۆشم بوێن یان ڕقم لێیان بێتەوە. بەڵام ئاماژەکردنی پێنجەی ئاماژە بە " جیهانی کرێکاران"ی من، وام لێدەکەی بە هەگیەکی نائاگایی و پێیگیرانە بەمە قسەکەری (وتەبێژی) نیگەرانییەکانی کەمینەی کرێکاران یان یەکێتیی کرێکارییەکان، کەمێش ئەسڵی مەبەستەکە نییە. من تەنها لە بەشێک لە شیعرەکانم زایەڵەی نیگەرانییەکانی جیهانی هاوچەرخم و نیگەرانییەکانی جیهانی ئەمریکای لاتینم. بەڵام ئەوە هێت دەکەمەوە کە لە ژێر تایتڵی شاعیری سیاسیی پێلینبەند بکرێم.
ئەو شاعیرانەی کە هەرگیز بەیان نەکراوە لەگەڵ هەستی خەڵکانیاندا لە پەیوەندیدا بن، یانیش ئەوانەی کە هەردەم بەدەربەست و کەمتەرخەم بوون و شیعریان بە هاندان و ئامۆژگاری لە هەی گوشینی واقیعەوە نووسیوە، زیاتر شاعیری سیاسی سەردەمی ئەمن.

چونکە بەهای دووردەستی شیعرکانیانەوە لە بزووتنەوەی مەدەنیانەی گشتی و گۆشەی جیهان، هاتوون بەشداریان لە ڕاگرتنی ئەو گۆشکردنە کردووە. ئەمش بەو مانایە کە ئەو کەسانە – ئەو شاعیرانەی کە ئەم جارە لە شیعری سیاسیی دەنووسن- زیاتر شاعیر و نووسەری کۆنپەرستن.
بەڵای منەوە نووسین دەربارەی کرکاران، نووسین دەربارەی کێ و کامەکانیان(ئاپاڕەی خێک) بەرئەنجامی هەستکانمە. ئەمش هەر ڕەشکردنەوە نییە و هیچ پێوەندیشی بەو ئایدیلۆژیایەوە نییە کە شیعرکانم ئاراستە دەکات. من هۆشیارم بە سیستەمی کۆمەڵایەتی ئەمریکای لاتین و جیهان، وەک چۆن هۆشیارم بە ئۆقیانووس و گوڵ و ژیان. ئەوە سروشتییە ئەو دیمەنەی زۆرتر جوانتر یان گۆشەندووتر و گوورتر – کە سەرجەم مرۆڤایەتی پێوەی دەرگیرە- بەردەوام چاودێری بشێک لە شیعرکانم بکات. بەڵام بە گشتی ئەگەر بشی سیاسی لە شیعرکانم (کارکانم) دەربکەی، ئەو بشەی کە کەسک پەی دەبێ سیاسیی یان کۆمەڵایەتی ناگاتە یەک لەسەر چوار یان لەسەر پێنجی کارکانم. بەیە هەمیشە ئەوە ڕەت دەکەمەوە کە پێلینبەند بکرێم. ئەو پێلینبەندییەی دەیەوێ پێلینبەندکی ناحەزانە و سەرپێیانەم بداتێ. من شاعیری مانگم. من شاعیری گوڵم، من شاعیری خۆشەویستیم. ئەمش بەو مانایە کە من تێگەیشتن و تێوانینی کەنم لە شیعردا هەیە، ئەمش بەرپەرچدانەوەی ئەوەی نووسیومە و ئەوەی دەینووسم نییە. بەرپەرچدانەوەی ئەو شیعرانەی لەبەراوانێ بە گۆشەی کۆمێگە و هەروەها بە پەرەسەندنی دەسەڵات و ئاشتی نووسیومن نییە.

ئەریک بکستە : تێ ئەستا ئەمەت وت کە شاعیری ئەستێرە و گوڵ و خۆشەویستیت. دەشێ کەسک ئەمەی بە زیاد بکات شاعیری بەرد و دار و ڕووبار و چیای ئەم کیشوەرە تازەیەی. زەرجار بیر لە یەکەم گۆیدەی ئەوروپی دەکەمەوە کە هەوێداوە ئەم جیهانە وەسف بکات. هەرناندە کەرتەز (١)کە لە وەاتی مەکسیکەوە نامە بە چاپەسی پەنجەم دەنووسە، بە زەحمەت دەتوانێ وەسفی ئەوە بکات، کە دەیبینێ، لەبەر ئەوەی وشەی پەویستی نەدەزانی بە ئەو وەسفانە. چەند گرنگە ئەو گرفتەی کە بە جیهانی نوێ ناوزەد کراوە؟

پابلۆ نیرەدا : لەمگەڵ با بڵێم کە ئەوە کێشە نەبوو. ئەوە کاری ئەمە بوو. کاری شاعیری ئەمریکای لاتین بوو کە ناو لە سەرجەم خولقاوەکانی جیهان بنێ. لەو کاتەوەی کە ناو، کە وشە، یەکەم شت بوو کە بوونی هەبووبێ بە زانیاری یان ناونانی شتە بنچینەییەکان. بەیە ئەمە لە دەخێ ڕەکخستنی شاردنەوە و بە نهێنیکردنی

مۆتریالەکانین. ئەم زانیاریەش بۆ کیشوەرەکەی ئەمە بۆتایبەتی لەم سالانەی دووایی، ئەو سەردەمەی کە دەستم بە نووسین کرد دوای دەیەی بیستەکان کە خوێندکارێکی زانکۆ و شاعیرێکی لاو بووم، خۆی نواند و هاتە بەرباس. بە هاوتاترین کلتووری سەرنجڕاکێش کلتووری ئەورووپی، بۆتایبەتی کلتووری فەرەنسیی بوو. وە هەرچەندە ئەمە نووسەرمان هەن، نووسەرگەلێکی بەهرەدار کە تەنها بە زمانی فەرەنسی نووسیویانە. نووسەرە ئیکوادۆرییەکان ، ئەوانەی بەچاوێکی سووکەوە لە کیشوەرەکەی خۆیان دەڕوانی، نەیان دەزانی کە تەنها ئاراستەی خۆیان ناگۆڕن، بەڵکو زمانیشیان دەگۆڕن. جا وەک دژەکردارێکیش بە ئەم هەڵوەستە جوانیناسییە کە هەڵوەستێکی چینایەتیش بوو، ئەلیگاریشە گۆرکانی ئەمریکای لاتین وا خۆیان دەنواند کە نوێنەری کلتوورێکی بەرزن و دەیانویست بە کۆمەڵگەی پێشکەوتووی ئەورووپی و خۆیکەیەوە پەیوەست بن. لەو سەردەمەدا جۆرێکی تایبەتی هونەر لە پێناو هونەر لە ئەمریکای لاتین بڕەوی هەبووە(باڵا دەست بووە). ئەمە نە داهێنانی منە و نە هی ئەوانیش کە لەو سەردەمەدا دەستیان بە نووسین کردووە، کە پێنووسی بایەخی ئەمە بە وەاتەکانمان و خۆیکەکانمان بین. ئەمە ئەم بیردۆزەیەمان دانەهێناوە. ئەم بیردۆزەیە هەر لە سەرەتاوە هەبووە و هەر لەگەڵ یەکەم شاعیرەوە هەبووە کە لە داگیرکەران یان گۆیدەکان هاتۆتە دەر. ئەمە نموونەی ئەرسیلای (٢)شاعیرمان هەیە. بناغەدانەری شیعر لە وەاتەکەم کە ئیسپانییە. نوێنەری چارەسی پێنجەم،(٣) کە لەگەڵ یەکەم شۆپێی داگیرکەران هات و دراماترین و سەرنجڕاکێشترین شتی لەسەر شیللی و هیندییە سوورەکان نووسیوە کە بە ماوەی ٣٠٠ ساڵ بەرگریان لە ئازادی خۆیان کردووە. ئەوە ئەرسیلا بوو کە لەراستیدا هەڵگری ڤایرەسی جۆغدبوونی ئەمە بوو. بەڵام لە سەدەی نۆزدە ئەلیگاریشی دەوڵەمەندمان هەبوون کە کیشوەرەکەمانیان لەلایەن سەرمایەداریەوە دەچەوسێندەوە. ئەمەی بە چینێکی ئەرستۆقراتی خۆشکرد کە لە چەوسانەوەی بەربڵاوی خەڵک بەتە دەر ئەمەش بووە هەی جێکەوتەبوونی شۆوازی ژیانێکی ئەورووپی. جا بەهەی ملکەچبوونی ئەم کاریگەرییە و سەرسەختییەکەی کە تا ئەمڕۆش هۆشیارانە یان ناهۆشیارانە گەلێ لە شاعیرەکان ویستویانە ببن بە ناوداری جیهانیی و لە ڕگەی ڕشنبیری ئەورووپییەوە خۆیان بە ڕشنبیری یونیڤرسالی (جیهانیی) لکهەڵپێکن. بەڵام ئەمە کەوتینە شوێن پەی هەڵگرتنی با و باپیرانمان. ئەمە دەبە تەوانینمان بە ژیان سەبارەت بە دەستەنگی و ئازاری خۆیکەکانمان لەسەر ووپێکی جوگرافیا و سەرزەمینێکی فراوان و ووداوگەلێکی مێژوویی گۆرە و دیاردەگەلێکی سروشتی مەزن لە ئەمریکای لاتیندا وەلا بنێین. ئەمەش شتێکی نوێ نییە. بەڵام بەو

پەیەی سەر بە نەوەیەکی نوێن و ململانێی چینایەتیش تا دێ زیاتر و زیاتر دەبیتە جێی بایەخ، هەوبەشووی خەباتی کەسی (شەخسی) و گەشەگیریی کرێکاران بوونیان تێدا. بەم کارەشمان ئەو پەیوەندییەمان بۆی کە ئەمەی بە ئالیگاریش دەبەستایەوە. بەدڵنیایشەوە لەگەڵ ئەم شەوازە ئەوروپییەی کە بە ئاشکرا نامەردووە بیپاریزین چونکە لەوانەیە مرۆڤ باش و خراپی دەخەکە لەناو یەک سەبەتەدا دانێت. ئەمەش بەو مانایەیە کە ئەمە کاڵەپووڕەکی مارزنی هەشتەبیری ئەوروپیمان هەیە کە هەڕەزی لی دەگرین و پێی سەرسامین کە بە بە ئەو کاڵەپووڕە نە دەتوانین بژێین و نە دەشتوانین وەکو نووسەر و بیرمەند بەرەوپێش بچین. ئەمە زەر قەرزاری هەشتەبیری ئەوروپین. ئەرکی سەرشانمانە هەشتەبیری تایبەت بە خەشمان دروست بکەین(دابهێنین). ئەمەش مانای ئەوەیە کە باپەخ بە کیشوەرەکەمان بدەین و خەمان بین و ئەمەش هەگبەیەکی سەختە. هەگبەیەکی زەر هەسەنیشە، هەگبەیەک کە هەندەکجار بەرەو بەتامیمان دەمانبات. باشە ئەمە نە لە بەتامی دەترسین و نە لە واقیع،کەچی لەگەڵ ئەوەشدا پەیوەندییە هەشتەبیریەکانمان لەگەڵ وەاتانی جیهان سروشتییانە قەبووڵە کاتێک دان بە پەویست بوونی شتێک لە هەشتەبیری ئەوروپیدا دادەنێین.

ئەریک بەکستەر : ئەی ئەو ئامانجی کتێبی کانتە جەنەرا(٤) نەبوو؟

پابلە نیرەدا : کتێبی کانتە جەنەرا هیچ تیۆرییەکی نەبووە. لەو ساتەوەی دەستم بە کارکردن کرد کەمەڵە بابەتم دەزیەوە کە لە وەدا بوون. بە گشتی من دژ بە تیۆرم. کتێبی کانتە جەنەرا کە ئیشێکی ئەرگانیکییە و شەوازێکی تایبەت بەخەی وەرگرت و نامەوەت لە ڕیزبەندی (دەخی)شیعری کلاسیکی دایبنێم. بەڵام لە کۆتاییدا شەوازێکی هاوشێوە(چوونیەک) هەیە سەرباری گشتی بوونەکەی تەنها مەسەلەی مەعریفەی(هەست پێکردنی) لەناکاو نییە بەڵکو ژیانی ئەرگانیکی هەموو هەژەی ژیانمە. بەیە لە فراوانترکردنەوەی ئەم مەعریفەیەوە توانیم ئەم کتێبە بەهەمان دەسەزی و هەمان خەشەویستی بە هەموو ناوچە و وەاتانی کیشوەری ئەمریکا بنووسم. من تێبینی دەکەم کە بەرهەمی تاقیکردنەوەی لێکدانەوە جیاوازەکان لە توانایدایە ببێتە هەی هەنانە دەرەوەی کارێک. باشتر بەڵم کتێبەکە لەگەڵ لەدایکبوونم یان لەگەڵ هەستپێکردنێکی لەناکاوی خەم بە خەم وەک نووسەرێک، دەستی پێکردووە. کانتە جەنەرا لە واقیعدا تەماحی ئەوەی هەبوو لەهەموو شتێکدا خەی فراوان بکاتەوە و لە هەموو دیاردەکانی کیشوەری ئەمریکا ورد بێتەوە. تەنانەت لە هەندە بەشی

وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکاش لە باکووری ئەمریکا. بەڵام بە شێوەیەکی گشتی ئەو گۆشەی کەستی و شاعیری ئەمریکای لاتینە کە کیشوەرەکەی خۆی دەناسە و دیاریەت بچێتە نێو ئەو شوێنانەی کە هێشتا پێی ئاشنا نییە. ئەو ئەو شیعرەیە کە کەتایی نەهاتووە و دەکرێ لایەن سەرجەم شاعیرانی تریش درێژەی پێ بدرێ. ئەمەش کارێکی داخراو نییە ، بەڵکو کارێکە کراوەیە بۆ جۆرێک کە هەموو ڕووت و داهێنانە تازەکان و هەموو کەشە نوێیەکانی ئەم کیشوەرە تازەیەی تیا جێنگ دەداتەوە.

ئەریک بکستە : تۆ ئەم بڕۆ مەعریفەی کیشوەریە چۆن لێک دەدەیتەوە؟

پابلۆ نیرۆدا : لەووی مژووییەوە ئەم بڕۆ مەعریفە کیشوەریە لەگەڵ بایەخی گۆشەی ئاڵیگاریشەکان و چینەکان بۆ بڕژوازی گەورە لە ئەمریکای لاتین لە سەردەمی جەنگی دنیادا (٥)دا دەتوە. ئەوکات هێستێک هەبوو بۆی مرۆڤ دەتوانێت ناوی شاشی پێچوانە لەو گەمەگیانە بنێت. گەر بمانەوێت وشەیەکی تر بەکار بهێنین، ئەو وشەیش (ئەنتی بالیقیاری)یە. بالیقار(٦) لەوانگەی سەرتاپای کیشوەرەوە بیری دەکردەوە. ئازادیخوازانی وەک سان مارتن(٧) و سوکری (٨)و ئاهیگینز (٩) هەمیشە بیریان لە ئەمریکای لاتین دەکردەوە وەک تاکە کیشوەرێکی مەزن، تەقریبەن وەک یەک وڵات چاویان لەدەکرد. بەیە بزووتنەوە سەربەخۆخوازەکان تەکەی یەکتر دەبوون. بەیە بالیقار لە قۆنزولا لە دایک دەبوو کەچی خۆی لە پیرە دەبینییەوە. سان مارتن ئەرجەنتینی بوو تا ئەوسەری ئیکوادۆر نەوەستا. ئاهینگز کە خەڵکی شیلی بوو ماشێنی ڕزگاریخوازی پیرەی شکل و شێوە پێدا. لەهەمان کاتیشدا هەستی ناسیونالیستیش زۆر بەهێز بوو بەڵام ئەو هەستانە قەبەزییان دەکردە نێو نەشتمانپەروەرییەوە. بەڵام بڕژوازی، بڕژوازی گەورەی دروستبووی دوای سەربەخۆیی کیشوەری ئەمریکای لاتین، بە چالاکی دیاریکراوی خۆی، ڕێی بڕچاوی خۆی بینی لە گۆشەگیر کردنی وڵاتانی ئەمریکای لاتین. ئەمەش پرسیەکی زۆر درێژە کە بەشێوەیەکی ڕوون بستراوەتەوە بە دژبەرگایەتی و لێوشێوە دووبارە بستراوەتەوە بە ئیمپریالیزم. ئینجا ئەمریکای لاتین بوو بە چەند سندوقێکی بەسەریەک داخراودا. ئەمەش یانی سیاسەتی ملکەچکردنی ناوخۆیی کە ئیمپریالیزمی بەریتانیا و ئەڵمانیا و دواتریش وڵاتە یەکگرتووەکان کاریگەری گەورەیان لەسەر ئەم گۆشەگیرییەدا هەبووە. بەمەش ئاستەنگی پێویستبوونی عەمەلییان لەنێوان ئەو وڵاتانە پێکهێنا کە بە هەمان

زمان قسە دەکەن و سەربە هەمان ڕەچەڵەکن.

ئەم گۆشەگیریە تا ئەمڕۆش بەردەوامە. لە نێوان وڵاتانی خەمان ئەستا تەنها زەمینەرزکان یان بزووتنەوە شۆشگێڕەکان یان بزووتنەوە تیرۆریستییەکانمان هەن. بەڵام سەبارەت بە ئەمریکای باکوور هەموو شتێک دەزانین. خوێندنی سەرتایی و خوێندنی هاوچەرخ هەموو شتێک دەربارەی جیابوونەوەی خانمە ئۆکتەرەکانی هەلیود تەبیعیش گشت شتێک دەربارەی شازادە مناکەش دەزانن. کچی خباتی کرێکاران و گۆشەی کەمایەتی و ئێندامگیریی سێندیکا کرێکارییەکان و کارە زانکۆییەکان و تەنانەت ئەو کتێبانەش کە نووسەرە گران و ئاڕەزخوازەکان دەینووسن بە زەحمەت لە سنووری کانەوە دەپەڕنەوە. بەڵام بەهەرحاڵ بەپێی ماریارتیگی،(١٠)نووسەر و فەیلەسوفی ماتریالیستی پیرۆ، بزووتنەوەکەمان و ئەم نەوەیەی ئێستا جارێکی تر بە بیروباوەڕی بەلیشاریەوە بیریان کردەتەوە بەوەی کە کۆشەی خەڵکی ئەمریکای لاتین یەک کۆشەیە. ئینجا چەندین کارمان بەرهەمهێناوە کە شۆن پێی ئەم نمووندە هەندەگرن و ئەمەش دەزینەوەیەکی تازەیە.کتێبی کانتە جێنەاڵ یەکەکە لەو کارانە. بەڵام پەموایە کە بیرکە سیاسییەکە کیشوەرانەیە، وە هەست و سۆزی نووسەرانی نەوەی نوەمان دوای نزیک بە سی ساڵ بەزەری لەیەک ئەچن ئەمەش دەبێتە هۆی هاتنە دەرەوەی یەک شتوە لە بیرکردنەوە – بەتەبیعەتی حاڵ لەگەڵ جیاوازگەلێکی زەر گەورە – وەک یەک کیشوەر کە هەمان گرفت و کۆشەی نەخوێندەواری و نەزانی و دواکەوتوویی هەیە.

ئەریک بەکستە : جەنگی ئەهلی ئیسپانیا پەدەچێت پێکدادانێکی هاوشێوەی لەمجەرە بێت.

پابلە نیرەدا :لەڕاستیدا جەنگی ئەهلی ئیسپانیا تەواینێکی تازەی بەخشی بە ئەدەب و بەشێوەیەکی بەربەاویش لە بەرهەمکانی نووسەرانی ئەمریکای لاتین ڕەنگی دایەوە. ئەو زەر ڕوونە کە هیچ دیاردەیەک وەک جەنگی ئەهلی ئیسپانیا بە نووسەران و خەڵکی ئەمریکای لاتین لەمڕووی هاوچەرخدا پێ بایە نەبووە. ئەو جەنگی ئەهلییەش تێگەیشتنکی فرەلایەن و فرە دەستەجەمعی فەرکردین سەبارەت بە کۆشکانمان و بچوونکانمان.ئەمەش ساتی لەک نزیکبوونەوەی نووسەرانی ئەمریکای لاتینی بار هێنا. ئەوە ڕاستە کە ئەمە لەوە بووین. ڤالیجە (١١)و پاز (١٢)و من، کە ئەمەش ڕەگری لە جیاوازی بیروبچوونمان و بەرهەمی هەر یەکمان نەدەکرد.بەهەرحاڵ پەموایە تە مافی خۆتە ئاماژەی پێبدەی و چونکە کاتێ ئەم جەنگی ئەهلی لە

ئیسپانیا بە یەکەمجار یەکدەستی نووسەرانی ئەمریکای لاتینی ڕوو بە دیاردەیەکی مۆژوویی نواند، بەو مانایەی کە کاریگەریەکەی بە شێوەیەکی سروشتی لە گۆشە و بەرەوپێشچوون لە کیشوەری ئەمریکای لاتین بەردەوام دەبێت.

ئەریک بڕکستۆ : کەسانێک هەن دەربارەی ئەو جۆرە شیعرە دەدوێن و هاوتای دەکەن بە ماتریالیست و تەنانەت بە ماتریالیزمی مۆژوویی.

پابلۆ نیرۆدا :پەموانیە شیعر لە ماتریالیزمی مۆژووییەوە بهێنرێتە کایەوە. ئەمە بەو مانایەی کە ماتریالیزمی مۆژووییە توانایەکی زانستیی و فەلسەفییە کە سەرجەم دیاردەکان دەگرێتەوە. ئەگەر کەسێک ماتریالیزمی مۆژووییە لە شیعرەکانمدا بدۆزێتەوە ئەوا ئەمە شتێکە لەدەرەوەی خەم. من لە کارەکانی خۆمدا نە بەشێوەن ماتریالیزم و نە مادیی بوونم و نە بەدوای هوحانییەتی مۆژووییەوەم. من تەنها ئەنووسم و بەس. تەنها شتێک کە پەویستیم بە نووسینێتی ئیرادەی نووسین و کاغەز و قەڵەمی هەساسە. هەموو ئەو تەوانینانەی خۆک دەربارەی شیعری من هەیانە، بە من شتگەلی دەرەکین. ئەگەر کەسێک پەیوەندییەکی فەلسەفی بدۆزێتەوە ئەوە بەرپرسیارێتی (کەشەی)من نییە. من دەرگا بکراوەیی بەووی هەموو ئەمانە دەکەمەوە. بەڵام بە شێوەیەکی گشتی ئەتوانم بڵێم من کەسێکی ماتریالیستیم لەناو مانای شیعریدا. ئەمش مانای وایە من ناتوانم قسە بکەم یان گۆرانی بڵێم یان بنووسم تەنها لەسەر شتە هەستپێکرا و بینراوەکان نەبێ. ئەگەر خۆک ئەمە بە ماتریالیزم دەزانن، ئەوا من ماتریالیستم.

ئەریک بڕکستۆ : من لەرۆدا وای بە دەچم تۆ بیر لەو گفتوگۆیانەی کە دەربارەی مرۆڤایەتین، دەکەیتەوە، لەبری هەڵاتن لە سادەگەریی لە هووی ژیانی هاستۆقینەدا.

پابلۆ نیرۆدا :من هیچ تیۆرییەکم سەبارەت بە مرۆڤ نییە. من تیۆرم سەبارەت بەو پەڕاوە هەیە کە نیازم وایە بیکەم کاتێ پەلاوەکانم دەدەڕن یان کاتێ جلەکانم کەن و پەرپووت دەبن. بەڵام نازانم مرۆڤ چییە. من خەم مرۆڤکی زیندووم و ژیانیش بیرکردنەوە نییە لەوەی کە بەهەزی (مرۆڤ) بە چ مانایەک دێت؟ەنگۆ ئەو شتە بە کە من بایخی کەمتر پێ دەدەم لە وەستایەکی فیترر یان زانایەکی زەمینناسی بە ئەزموون کە مرۆڤیان زەر بەلاوە گرنگە. بەڵام ئەم موناقەشە بەکەتاییەی مرۆڤ چییە زەر هەڵدەگری تا ئەو ئاستەی کە بەلامەوە گرنگ نییە. ئەمە دەزانین لە دایک بووینە و دەشمرین و

تاد، بۆم لەنۆو هەموو ئەمانەدا زۆر زەحمەتە یان زۆر ئاسانە شت بڵێین. من هیچ پێوەندییەکم بەمەوە نییە و ناشزانم چی لە دەوروبەری دەگوزەرە. هەنگە ئیدراکێک زۆر جیاواز بێت لە ئایدیالیزمی فەلسەفی وەک مونافەشەی شتە ئەبەدییەکان کە هیچ چارەسەرێکی نییە. بەشێوەیەکی گشتی من شاعیرێکی عەمەلیم. شیعریش پێ بە مانای عەمەلیبوون ، عەمەلییە. بە نا؟ بەچی شیعری عەمەلی وەک شیعری بەکەک چاولەدەکرێ. ئەمە بەچی گرنگ نییە؟ ئەمە بەچی خۆن نییە؟ بۆم هەوەدان بە دەزینەوەی دژبەیەک لەنێوان ئەم هەستە جیاوازانە، ئەو شتەیە کە من تێی ناگەم. بۆم بە نسبەت ئەو ڕاکردنەی کە دەچێتەوە سەر سیستەمێکی فەلسەفی تایبەت، یان دەچێتەوە سەر گفتوگۆیە بەکەتاییەکان و زیادکردنی تابعێکی ئیستاتیکی بە بیانووکان، کە لەوانەیە ئەمە پێویست بێت وەک ئایین، لەوانەیە کەشکردنی لوغز ئەو کەشکردنە بە بڕەو دەزخ. بۆم لەم جیهانەدا بئەندازە سەرقاڵین تا ئەو ئاستەی ئاگەر نیشانی بدەین کە لەکەینەوە بەدرۆزایی چەندین سەدە بەکەک بووە، ئەی باشە بەچی بەشێوەی ئەشکەنجەی ئەوانی تر بڕەوامی هەیە؟ من فەیلەسوفەکان جەدەم تا بە ئازادی بڕەوام بن بە ئەوەی لە خەیان بپرسن ئەو مرۆڤە کێیە و چییە؟ بۆم لە من مەپرسە چونکە من بە تەواوی هیچ شتەک دەربارەی ئەو پرسیارە نازانم.

ئەریەک بەکستە : حەز دەکەم بگەینە دواوە بە ئەو جێیەی کە دەربارەی ناتەبایی زمانی شیعریی، لە نەوان کردەیی و نا کردەیی شیعریدا دەدوای.

پابلە نیرەدا :سەرەتا پێویستە بیربکەینەوە لەوەی کە جێیەک هەیە بە شیعری سادە و ئاستەوخۆ، وە جۆش هەیە بە ئەزموون و شیعری ئەزموونگەری و گۆڕانی زمان و هەورەها ئەو شاعیر و نووسەرانەش کە بەشێوەیەکی گشتی هەست بەوە دەکەن کە پەوانەکانی زمان و گوزارشت لە ساتەوەختەکی تایبەت لە بیروباوەڕ و سنوورەکانی بیرباوەڕیان بەس نییە. لەمشەوە گەرانێی بڕەوام و قوتابخانەی بڕەوام و بزووتنەوە ئەدەبییەکان لەدایک دەبن. کەس ناتوانێ سیستەمی ئیستاتیکا و هونەر و گۆڕانی جلوبەرگ بێت بکاتەوە، بۆم ئینجا لە وەهامی قوتابییەکدا ئەمەوە بۆم تێنانەت هەتا تەزەک لە دژەکردار، تەزەک لە دژە کاری نهیلیستی و وێرانکەریش بێت هەندە روحی دیاریکراو هەن کە تەنها بە شیعرەوە قەتیس نامێنن، بۆکو پڕ دەهاون بە سەرجەم هونەرەکان بەتایبەتی هونەری وێنەکێشان.
با لێرەوە دەربارەی شیعر و وێنەکێشان بدوێین. لەگەڵ گۆشەی

بەرژوازی و دروستبوونی شارە گەورەکان، نووسەران و شۆڕشگێڕان لە تێگەیشتنی خۆیکی ئاسایی و زەربەی زەری خۆیک دوورکەوتنەوە. ئەم دیاردەیەش لەسەرەتای ئەم سەدەی پێشسازییە گەورەیی بەرژوازییەوە دەرکەوت. ئەمە ئەم دیاردەیەمان نادەبینینی. نەمان دەتوانی ڕوانین و لێکدانەوە لەو ئاستەنگانەی کە هەن، ڕەت بکەینەوە. بەڵام ڕۆڵی شاعیرێکی ڕەمانتیکی، گۆتە(١٣)، شیللەر(١٤)، کیتس(١٥)، بایرۆن(١٦)، یان ڤیکتۆر هیگۆ(١٧) لەگەڵ دەستپێکی ئەم سەدەیەی گۆشەی مەزنی پێشسازی بەرژوازیدا دیار نەمان.(ونبوون). شاعیران خەیان گەیی، خەیان گەیی بە تایبەتمەند. ئەو مەعریفە و هەست و وێناستانە هەڵاتن کە لە خیلالی نووسینی ئاسایی و مەجازییەوە ڕەیان بە دەکراوە و لە هونەری وێنەکێشاندا (شۆڕکاریدا) خەیان بەرجەستەکردەوە. لەو کاتەدا بەکردار شۆڕشگێڕیان بە هونەر چەکردبوو، بەو ئیعتبارەی کە شتێکی تایبەتە بە چینێکی تایبەتی چەنراو لە بەرژوازی گەورە. بەرژوازی بچووکیش لەگەڵ ڕوحێکی ڕەگەری چینایەتییەوە ویستی بەڕەگەای تایبەتی خۆی ئەو وانەیە لە بەرژوازی گەورەوە ئیستیعاب بکات. بەرژوازی بچووک نەیتوانی لەگەڵ کرێکاراندا ڕێ بکات بەڵام لەگەڵ پارەدارە گەورەکاندا توانی.
سەرپاکی ئەم دیاردە ئابووریە ڕەنگدانەوەی خۆی هەبوو. چۆن لەڕەگەی گەینی مەژووی ئابووری و پەیوەندییە چینایەتییەکان خەمان ئابەرایەتی بکەین تا خەمان بگەڕێنینەوە بە ئەو دەخە تازەیەی شتەکان؟چۆن بەسوودوەرگرتن لە هەموو میتۆدەکانی پڕپاگەندە وەک شۆڕکانی تەجریدی، خەمان بگەڕێنینەوە سەر ئەو ڕەگەیەی کە دوور کەوتەتەوە لەمان و تاد. لەو ڕەگەیەی کە گەڵە کاری مەزنی هەنایە بەرهەم، کارگەڵەک کە زەر دوور بوون لە هەستی خەیک. ئەی کە ئاستە خەیک یان شۆڕکارە ئەبستراکتەکان، یان زەربەی شاعیرە سەراستەکان ڕاستن؟
من خەم لەم کێشەیە بەبەری ناکەم.چونکە شیعرەکانم بە تێگەیشتن زەر قورس بوون. بەڵام ئەتوانم شتێک بڵێم : شیعرەکانم گوزارشتن لە دەسزییەکی ڕەها. ڕەنگە ئەمە حاڵی شاعیرانی تریش بێت. بەڵام وەک قوتابخانەی شۆڕکاری، یان شانۆیی، یان فیلمسازی، یان شیعر، یان پەخشان، یان مۆسیقا خۆی بەتەواوەتی لە خەیک جیا دەکاتەوە. ئەبینیم ئەمەش لەسەر ڕەیەکی هەڵەیە، ئەبینم لە کۆڕە کەڵانێکە کە زەر بە ناکات. بەڵام لەلایەکی ترەوە من نە خەم ڕێت دەکەمەوە – دیارە تەواو بەهوودەیە خود ڕێت بکرێتەوە – نە لێکدانەوەی بەردەوام و نە فراوانترکردنەوەی تواناییەکانی گوزارشتکردنیش. بەڵە ئەمانە ئەو کەشانەن کە نە بە ڕەخنە و نە تانەت بە چاودێریەکانمان(تەبینییەکانمان) و نە بە بەرهەمەکانمان

نایگەینن. بەکو لە خیلالی پەیوەندی هەزە کەمەیەتیەکان دەیگەینن. کاتێ چین خەبات دەکات، کاتێ هەلومەرجی ئینسان گەردوونیانە هەستەکی نوێ وەردەگرێ نەک تەنها لە هەندێ وەاتی تایبەت.- با رووتر بڵین کاتێ ئەژئاوا دەبەتە سۆشیالیست – پاشان لەوانیە فەرمەبەندیەکی جیاواز ببینین یان ئەرەوی ئەژهەاتناسی کە ئەدەبی خەکیی بتوانێ بەتە مەیدان بۆ ئەوەی ئەدەبەکی پەپەلیستی یان لەکەینەوەیەکی هونەریی یان ئەزموونگەرایی بەبێ خودگەرایی و ئیندیڤیجوالیەتی توندەوانە بێت، کە لە توانایدا بێت بەشداریەکی بنچینەیی هونەر و هونەر هاوچەرخ و هونەری داهاتووگەرایی، پشکەش بە کەمەگەی مرۆڤایەتی بکات.

-_____

سەرچاوە :

Memorious issue 4
A Journal of new verse and Fiction
March 2005
http://www.memorious.org/?id=76

پەراوێز و ژمارەکان عەبدوڵا سەمان(مەشخەڵ) ئامادەی کردوون.

(١)هەرناندێ کەرتێز : ساڵی ١٤٨٥ لە ئیسپانیا لەدایکبووە. زانکەی ساڵەمەنکا تێواو دەکات و بایەخ بە کاروباری سەربازی دەدات. پاشان دەبێت بە گەیدە و خولیای گەشتی دەبێ . ساڵی ١٥١١ دەچێتە کوبا و ١٥١٨ دەچێتە مەکسیکە وەک فەرماندەی سەربازی خزمەت دەکات.ساڵی ١٥٤٧ لە ئیسپانیا بە هەمیشە چاو لەک دەنێ.
(٢)ئەرسیلا : شاعیر و سەربازی ئیسپانی لە ساڵی ١٥٣٣ لە ئیسپانیان لە دایکبووە و ساڵی ١٥٩٤ کەچی دوایی کردووە. بە داستانێ شیعری لا ئەروکانا ناوبانگی پەیدا کردووە.
(٣)چارەسی پێنجەم : (١٥٠٠-١٥٥٨) ئیمپەراتەری ئەمان و پاشای ئیسپانیا بووە.
(٤)کانتێ جۆنەاڵ : دەیەمین کتێبی شیعری پابلۆ نیرەدایە. یەکەمجار لە وەاتی مەکسیک ساڵی ١٩٥٠ چاپ و باڵاو کرایەوە. ئەم کەشیعرە لە پانزە بەش پێکهاتووە و ٢٣١ شیعر لە خۆ دەگرێت.
(٥)ڕوبن داریۆ : شاعیری نیکاراگوا ساڵی ١٨٦٧ لەدایکبووە و لە ساڵی ١٩١٦ مردووە. نوێنەری ئەوتی ئەدەبی نوێیە لە زمانی ئیسپانیدا.نازناوی شازادی شیعری ئیسپانی و بە باوکی ڕۆحی شیعری

ئیسپانی نو دادنرت.
(٦)بلیقاری : ابری سیاسی و سربازی ڤنزولا لە سالی ١٧٨٣ لە دایکبوو و لە سالی ١٨٣٠ مردوو.
(٧)سان مارتن : ژنرالی ئرجنتینی و زگاریخوازی ئمریکای باشوور لە سالی ١٧٧٨ لە دایکبوو و لە ١٨٥٠ مردوو. یەکێک بوو لە سیاسیە راستگۆکانی نو مژووی ئمریکای باشوور.
(٨)سوکری :ئنتنیە خس سوکری ابری سربخوازی ڤنزولا لە سالی ١٧٩٥ لە دایکبوو و لە سالی ١٨٣٠ مردوو.
(٩)ئهینگز :برناردە ئهینگز یکیلمی لە سالی ١٧٧٨ لە دایک بوو و لە سالی ١٨٤٢ مردوو. یەکێک بوو لە ابرە بناوبانگەکانی خباتی وتی شیللی بە سربخیی.
(١٠)ماریاتیگی :خوس کارلس ماریاتیگی شنبیر و ژنامنووس و فیلسوفی سیاسی و کمنیست پیر سالی ١٨٩٤ لەدایکبوو و لە ١٩٣٠ مردوو.
(١١)ڤالیج :سیزر ئبراهام ڤالیج شاعیر و نووسر و شانامنووس و ژنامنووسی پیریە و لەسالی ١٨٩٢ لەدایکبوو و لەسالی ١٩٣٨ مردوو. تا لە ژیاندا بوو تنها س کتبی شیعریی بڵاو کردوو.
(١٢)پاز : ئکتاڤیۆ پاز شاعیری مکسیکی و براوی خات نبە لە سالی ١٩١٤ لەدایکبوو و لە سالی ١٩٩٨ مردوو.
(١٣)گت :جهان گت شاعیر ونووسری گورەی ئمانیا لە سالی ١٧٤٩ لە داکبوو و لە سالی ١٨٣٢ مردوو.
(١٤)شیللر :جهان کریستف فریدرک شیللر شاعیر و فیلسوف و پزیشک و شانامنووس و مژوونووسی ئمانیا لە سالی ١٧٥٩ لە دایکبوو و لە سالی ١٨٠٥ کچی دوایی کردوو.
(١٥)کیتس :جن کیتسی شاعیری مانتیکی ئینگلیزی لە سالی ١٧٩٥ لەدایکبوو و لە سالی ١٨٢١ کچی دوایی کردوو.
(١٦)جرج گردن بایرن شاعیر و سیاستمداری بریتانیا لە سالی ١٧٨٨ لە دایکبوو و لە سالی ١٨٢٤ کچی دوایی کردوو.
(١٧)ڤیکتر هیگ :شاعیر و مانووس و یەکک لە بناوبانگترین نووسری فرانسی سالی ١٨٠٢ لەدایکبوو و لە سالی ١٨٨٥ کچی دوایی کردوو.
جنگی ئهلی ئیسپانیا : جنگی ئهلی ئیسپانیا لە سالی ١٩٣٩ تا سالی ١٩٣٩ درژی کشا کە جنگی نوان کماریەکان و ئناکیستکان و کمنیستکان بوو دژ بە ناسیونالیستکان. لەئنجامدا ناسیونالیستکان لە سرتای سالی ١٩٣٩ سرکوتن و تا سالی ١٩٧٥ دسات ئیسپانیایان بدستوە بوو. جنگەکە دوو سا

و هەشت مانگ و دوو هەفتە و یەک ڕۆژ بەردەوام بوو. زیاتر لە یەک ملیۆن کەس بوون بە قوربانی ئەم جەنگە.
شازادە مەناکە : بنەماڵەی دەسەاتی وەاتی مەناکەیە کە وەاتکی بچووکە لە کیشوەری ئەوروپا و سە لای فەرەنسایە و چوارەم لای دەریای سپی ناوەڕاستە.سیستەمی حکومەانی پاشایەتییە.

تێبینی : ئەم دیدارە لە گەڤاری نما ژمارە ٥١ ی ساڵی ٢٠٢١ بەاوبەتەوە.

دوو کتێبی نوێی نووسەر سمکۆ محەمەد لە چاپخانە ها تنە دەر

شار

خوێندنەوەی چمکی شار و ئەدگار و پیکدادانی لادە و شار و دیمەگرافیا و پێناسەو شیکردنەوەی چمک و دونیای تازەیە و بریتییە لە ٢٠٢٢ لاپەرەو بەقەبارەی مام ناوەندی.

SimkoMuhamad_SharDownload

ئیستاتیکا و دیالکتیکی ئەخلاق و زانست

خوێندنەوەیە بۆ چمکی ئیستاتیکا و رەهەندە جۆراو جۆرەکان و وەهمی بینین و ئیستاتیکای سێکس و ئەخلاق و هتد

SimkoMuhamad_EstatikaDownload

ئیستاتیکا دیالیکتیکی ئەخلاق و زانست.. سمکۆ محەمەد

"ئەوەی دونیا رزگار دەکات. فەلسەفەی جوانییە" دایستۆفیسکی
"هیچ هەقیقەتێك بەبێ جوانی مانای نییە، هیچ جوانییەکیش بەبێ هەقیقەت نییە". رۆمانتیکییەکان

[بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن ....]

[بۆ داگرتنی کتێبەکە کلیکی ئێرە بکەن..
SimkoMuhamad_EstatikaDownload]

شانۆگەری- کۆمەگۆ.. نووسینی: ئەمەر هانسن.. وەرگەرانی لە ئینگلیزییەوە: عەبدوڵا سەمان(مەشخەڵ)

ووداوەکە لە ژوورەکدا ڕوو دەدات

کارەکتەرەکان : بایرەن، کیتس

شوێنکات : ژوورەکە مۆزەک و دوو ئەسکەمیلی تێدایە. دەرگایەک هەیە- داخراوە – و پەنجەرەی تێدا نییە.
(دوو پیاو لەناو ژوورەکەدان. یەکەکیان لەسەر مۆزەکە خەوتووە و ئەوی تریشیان دانیشتووە و تەماشای ئەکات. دوای پیاکەشانی کیتس بە مۆزەکەدا و بایرەن بۆئاگا دێت، ئینجا دەست پێدەکەن)

بایرەن : زۆر چاکە.

کیتس : بەڵێ زۆر چاکە. هاوڕام (کەکم) لەگەڵتا.

بایرۆن : خۆ ئەوە ماوەیەکی زۆرە.

کیتس : ماوەیەکی زۆرە. وا بوو بەساڵێکی تەواو.

بایرۆن : من کاس بووم.

کیتس : دەبێت دەست پێبکەین.

بایرۆن : بەگومان،ڕاست دەکەی.(هەردوو پیاوەکە ئەچنە پشت مێزەکەوە. بایرۆن بەپێوە ئەوەستێت.) بابزانرێت کە کەمەگەی شاعیرانی جیهان و گەردوون ئێستا بە فەرمانی شیعرییەوە دێن.

کیتس : جوان بێی چووی.

بایرۆن : سوپاس. پێویستە حەز بکەین گوێبیستی خوێندنەوەی یادنامەکە بین.(بایرۆن دائەنیشێ و کیتس هەڵدەستێتە سەرپێ پارچە کاغەزێکی بەدەستەوەیە)

کیتس : من ئێستا یادنامەکەی دووایین کەبوونەوە دەخوێنمەوە. خوێندنەوەی یادنامە،خستنەبەرچاوی تێبینییەکان، خوێندنەوەی شیعر. گفتوگۆی زیندوو، بە خەڵشتن، کەکردنەویان و ئەنجامەکان(کیتس دائەنیشێت)

بایرۆن : سوپاس. بەڵێزینە ئێستا ئەمە تێبینییەکان دەخەینە بەرچاو. بەڵێزینە وەاتی هونەرکان لەهەموو کاتێک لاوازترە. شانە بە چەندین ساڵ دەچێت مردووە. هونەری شۆکاری لە گەڵاندایە.مەسیقا میلدیانە ئەمنێتەوە لەبەر ئەوە دوودە و بەبایخە.(نابەجێیە). سینەماش هەرگیز شوازێکی هونەر نەبووە،ڕەمانیش بۆتە کڕی جەماوەر و کورتچیرۆکیش هەموو ساڵێک درێژتر دەبێتەوە. ئەوە شیعرە و بۆتنها هەر شیعرە وەک هونەرێکی شایستە بە ژیان ئەمنێتەوە. پرسیار ئەکەی بۆچی؟ بۆپەی سادەییەوە وای دابنێ: ئەمە لە تەی بەگانی مانا و لە زەنگاوی هەکار هەڵاتووین. ئەمە هونەرین و هونەریش ئەمەیە.ئەمە شیعرین و ئەوەش ووناکی شیعرە لە ناخمانەوە. (کیتس دەست بەچپڵەدان دەکات. بایرۆن بە تووڕەییەوە تەماشای کیتس دەکات.) ئەمە ملکەچی فەرمانکانی دڕەوە نین، فەرمان ئاژاوەیە و ئاژاوەش فەرمانێ. لەرە لەم شوێنە و بۆتنها ئەم شوێنە لەوانەیە بیرکردنەوە هەبێت و گەشە بکات(بایرۆن دادەنیشێت و کیتس بە قایمی چەپڵە لەدەدات)

کیتس : ئازیزی خۆم.

بایرۆن : سوپاس.

کیتس : ئەو جوان بوو.

بایرۆن : تۆ زۆر میهرەبانیت.

کیتس : پەموابێت ئەبێت بگرێم.

بایرۆن : نا مەگریە.

کیتس : شاعیرانە بوو.

بایرۆن : بەڵێ.

کیتس : ئاپەرتەکە لە سکرتێرەو بوو؟

بایرۆن : دەستگیریی وەستێنرا. دەسەڵات یارمەتیدانی ئەتکردەتەو.

کیتس : مەرگ بە ستەمکار، دەسەڵات بە دەبەنگەکان.

بایرۆن : هەمن بڕەو.

کیتس : تۆ ئاست دەکەیت...

بایرۆن : من دووەمم، کە دەست پێبکات؟

کیتس : من دەست پێبکەم؟

بایرۆن : بەهەموو مانایەکەو.

کیتس : (کیتس هەڵدەستێتە سەرپێ. وچانێک) شێلان"...سەمی ئەسپ...دەموچاوەکی تەخت.(دادەنیشێت. بایرۆن دادەنیشێت و بەترسەو لێی دەڕوانێت)

بایرۆن : چ کورت و پێ مانایەئ...ئەمبینی...ئەسپەکە...سمەکە...دەموچاوەکە...ئەو شاکارە. ئەوەی مانا بە نەیبوو.

کیتس : تۆش زۆر میهرەبانیت.

بایرۆن : بۆ است؟

بایرن : ئەو بەڵێ، تکایە. ئەمە لەسەروبەندی دەستپێکردنکی باشداین.

بایرن : (هەڵدەستێتە سەرپێ و چاویلکەی خوێندنەوە لەچاو دەکات) چوون بۆ پارک و سەرما بوون لەشەوانی زستانا لە مانهاتان،وەختێ وامزانی پەمخۆشە، بەڵام هیچ نەبوو.

کیتس : ئەوە ناوونیشانکەیە؟

بایرن : (واقی وڕماوە) بەڵێ.

کیتس : ئەی، بەڵام من پەمخۆشە. حەزم پێی هەیە. زۆر شاعیرانەیە.

بایرن : ئەی، لەو بەوایەدایت؟

کیتس : ئەی، بەڵێ بەدڵنیاییەوە.

بایرن : سەرمابردنکی خەڵکەشی ڕۆشنبیرکان...ژانکی ئازارخەوانی...تۆ، لەوکی ڕۆشی مەیلەو قاوەیی.(نامەیکی بچکۆلانە لەژێر دەرگاکەوە دەخرێتە ئەمدیوەوە. کیتس دەیبینێت)

کیتس : ئەوەت بینی؟

بایرن : چی؟

کیتس : ئەوەی لای دەرگاکە.

بایرن : من تەواو نەبووم.

کیتس : کەسێک نامەیکی لەژێر دەرگاکەوە فڕێیدایە ئەمدیوەوە.

بایرن : بەڵام من تەواو نەبووم.

کیتس : کەسێک فڕێیدایە...

بایرن : ئەمە دادپەروەری نییە.

کیتس : من...

بایرن : تۆش ئەبەت ئەوەی خۆت بخوێنیتەوە.

کیتس : بەڵام کەسێک نامەیکی لەژێر دەرگاکەوە فڕێدایە ژوورەوە.(ئەمە بۆ یەکەمین جارە نامە بۆ بایرن دێت. هاوار دەکات) تەماشای

بکەین بزانین چییە؟

بایرەن : مەبەستت ئەوەیە لەودیوی دەرگاکەوە فەندرایە ژوورەوە.

کیتس : بەڵێ. نازانم ئەبە مانای چی بێت.

بایرەن : (ترساوە) باش، لەوانەیە یەکێکمان تەماشای بکات بزانێت ئەوە چییە.

کیتس : من قایلم.

بایرەن : (نایەوێت) ئەتەوێت بزانم چییە؟

کیتس : قەیناکە خۆم دەیکەم.

بایرەن : باشە.(کیتس بەرەو لای دەرگاکە دەڕوات و نامەکە هەڵدەگرێت. بەڵێنێکی نیگەرانییەوە تەماشای دەرگاکە دەکات و ئەگەڕێتەوە لای بایرەن)

کیتس : ئەشێت هاوار بکەین بزانین کە ئەو نامەیەی خستەتە ژێر ...

بایرەن : نا نا هاوار مەکە!لەوانەیە تێکدەرێکی کەمەگە بێت.(کیتس بازێک لە دەرگاکە دوور دەکەوێکەوە) ئەوە چییە؟

کیتس : (نامەکە هەڵدەپچڕێت) بەچی...ئەوە شیعرە. ئەوە شیعرە. ئەتەوێت بۆتی بخوێنمەوە؟

بایرەن : نا نا ئەوە هی دەرەوەیە. وابزانم باشترە هەر لەژێر دەرگاکەوە بیخوێنەوە...

کیتس : ڕەنگە پەمان باش بێت.

بایرەن : نەتخوێندەوە وا نییە؟

کیتس : خوێندمەوە. ئەشمەوێت بە کەمەگەی بخوێنمەوە.

بایرەن : من دژی ئەوەم.

کیتس : پەویستە ئازایەتی لەخەمان نیشان بدەین.

بایرەن : زۆر چاکە. ئەوە لەمشکی تەدایە(بایرەن ئەچێتە لای ئەسکەمیلەکەی و دادەنیشێت. کیتس ئەچێتە لای ئەسکەمیلەکەی و بەپەوە

دەستێت و دەست دەکات بەخوێندنەوە)

کیتس : بەزاری ئاوەستێتە سەر ـچی ئێنووسم و...چێن بیر ئەکەنەوە. بەڵام هەرگیز ئەم دووانە ناگۆن بەیەک.(وچانێکی درێژ)

بایرۆن : ئاوە بۆنی مانای لێدێت.

کیتس : چی؟

بایرۆن : ئایەماوە. ئاوە بۆنی مانای لێدێت.

کیتس : پەموابێت هاست ئەکەیت. ئای چی بکەین؟

بایرۆن : بیخەرەوە شوێن خۆی.

کیتس : ژێر دەرگاکە؟

بایرۆن : بەڵێ، بەڵێ.

کیتس : ئەستا؟

بایرۆن : چەند زووتر باشترە. (کیتس ئەچێتە لای دەرگاکە و دائەچەمێتەوە و وەختە نامەکە بیخاتە ژێر دەرگاکە و دەوەستێت)

کیتس : بە پێتوایە ئاو نامەیان بە ناردین؟

بایرۆن : تا گەندەڵمان بکەن. ئەیانووت گەندەڵمان بکەن. بیخەرەوە ژێر دەرگاکە.

کیتس : بەڵام...دەرگاکە...قێت پێشتر شتی وا هاوێندەاوە. کەسێک لێودیوەوە هەیە.

بایرۆن : گەندەڵی لێودیوەیە.

کیتس : بەڵاستیتە؟

بایرۆن : ئاگەر نایخەیتەوە ژێر دەرگاکە لانی کەم لەسەر ئەرزەکە دایبنێ و شیعری زیاتر بخوێنەوە...وەرە...بخوێنەوە.

کیتس : لەوانەیە تە هاست بکەیت.

بایرۆن : شیعرێکی تری خۆت بخوێنەوە.

کیتس : بەڵام تۆ شیعرەکەی خۆت تەواو نەکرد.

بایرۆن : قەیناکە. بیخوێنەوە.(کیتس بە ماوەی خولەکێک تەماشای مەزەکە دەکات و پاشان ئادووستێت و بە خوێندنەوەی شیعرەکی تر. تەماشای نامەکە دەکات لای دەرگاکەوە) تەماشای مەکە!(کیتس ووو وەردەگەڕێت و تەماشای شیعرەکەی دەکات)

کیتس : شەوەکە ...تاریکییەکی فێنکەزەر یان کەم...ئەوە...

بایرۆن : ئەوە شیعری کەشدارە.

کیتس : نا وا نییە.

بایرۆن : بەڵی وایە. تۆ شیعری کەشدارت خوێندەوە.

کیتس : نەخێر شیعری کەشدارم نەخوێندەوە.!

بایرۆن : ئەزانم خوێندنەوەی شیعری کەشدار کە بەر گوێم دەکەوێت. ئەوە کەشدار بوو.

کیتس : بەهەرحاڵ.. لەوانەیە وا بێت. هەندێکجار حەزم لە شیعری کەشدارە.

بایرۆن : چی؟

کیتس : حەزم لە شیعری کەشدارە.

بایرۆن : باوەڕ ناکەم. گەندەڵی دەستی پێکرد. ئەو نامەیە! وەرانمان ئەکات. ئەبێت لەناوی بەرم.(بایرۆن بەرەو لای نامەکە ئەچێت بەڵام کیتس پێشی پێدەگرێت و ناهەقێت دەستی بگاتە نامەکە) من پێتدەڵێم لەگەڵ با لەناوی بدەم.

کیتس : بوستە! بوستە! تۆ زەر عەبەس بوویتە!

بایرۆن : سوپاس.

کیتس : مەبەستم ستایشکردنت نەبوو.

بایرۆن : ئەی چیتر بم؟

کیتس : من لەم دەرگایەوە ئەمە دەرەوە.

بایرن : (بایرن لە ترسا هاواری لێهەڵدەستێت) نەخێر.

کیتس : وای دەبینم ئەبێت بمم.

بایرن : تۆ تەناگەیت...تۆ گەنجی..لەدەرەوە گەندەڵی هەیە..لەدەرەوە مانا هەیە.

کیتس : تۆ چۆن ئەزانیت؟

بایرن : ناتوانم پێت بڵێم!

کیتس : (بەرەو لای بایرن ئەڕوات و هووبڕووی دەبێتەوە) ئەمەوێت بزانم!

بایرن : (بەدەم هەنسکدانەوە بۆچەکدا دەکەوێت) ناتوانم! ناچارم مەکە. تکایە ناچارم مەکە.

کیتس : (یەخەی کراسەکەی بایرن ئەگرێت) پەمبەڵێ!

بایرن : (بەهەواشی) ...ئەزانم... لەبەر ئەوەی لەو دەرگایەوە چوومەتە ئەودیو! بەڵام بەختم هەبوو. گەندەڵیم بینی. مانام بینی و زانیم لەناوم دەبات. چۆن ژوورەکەم جارەکیتر دەزیەوە، نازانم. بەڵام تۆ نابێت ئەوە تاقی بکەیتەوە. تۆ ناتوانیت بگەڕێیتەوە ژوورەکە. هەندەک وەک بوون و نگەڕانەوە. کەمەگە لەوە ئەمێنێتەوە. بەڵام ئەوان ناگەڕێنەوە. تکایە گوێم لێبگرە.

کیتس : بەڵام مەبەستت چی بوو؟ ئەو دووانە هەرگیز بەیەک ناگەن.

بایرن : نابینی چیت بەسەر هاتووە؟ تۆ پرسیارت کرد مانای چییە. گوێت لە خۆت نییە چیت گوت؟

کیتس : من وام گوت؟

بایرن : بەڵێ گوتت.(کیتس بەرەو لای دەرگاکە دەڕوات نامەکە هەڵدەگرێتەوە)هەڵی مەگرەوە! هەڵی مەگرەوە! بیخەرەوە ژێر دەرگاکە. لەدەرگاکە دوور بکەوە.(بە وچانێکی درێژ کیتس ڕادەوەستێت و نامەکەی بەدەستەوەیە. دواجار لەژێر دەرگاکەوە دەیخاتە ئەودیوەوە. بەهەواشی بەرەو لای بایرن دەڕوات کە شەرمەزاری دەکرد) کوڕە ئازیزەکە، تۆ بردتەوە، جەنگەکەت بردەوە... پەموابێت ئەبێت بڕدەوام بین...بەڵام شیعری تر ناخوێنینەوە. دوای ئەمە لەوانەیە وەک شتێکی بکەڵەک چاوی لێبکەن. وەڕە با بگەڕێنەوە و کانفرانسەکە تەواو

بکەین. هەشتا ئەنجامگیری ماوە و ئەنجام نەدراوە. (هەردووکیان ئەچنەوە لای مێزەکە. بایرەن قاپەکە سەر مێزەکە هەڵدەگرێت و فووی لەدەکات و تێزەکەی سەری پاک دەکاتەوە و بەرەو لای کیتس پاڵی پێوە دەنێت. کیتس بە هوانینەکی نیگەرانیانەوە لێی دەڕوانێت. لەناو گیرفانییەوە هەستی پەدەکات. پاڵ بە قاپەکەوە دەنێت بە بایرەن. بایرەن ئاوڕ دەداتەوە و دەیبینێت. تێزیک شەرمەزار دیارە)…ئێستا بە دوا ئەنجام …جارێکیتر خەمان نوێ کردەوە. ئەمە بەوامان وایە وەک هونەر بین.

کیتس : ئەوە زەر جوانە.

بایرەن : سوپاس. ئەوە ئەمە کەتاییمان پێهێنا. وەرە باوەشم پێدا بکە. ئەوە ئەزموونێکی جوان بوو.

بایرەن : بەڵێ.

بایرەن : تا ساڵێکی تر؟

کیتس : ساڵێکی تر.(بایرەن پێدەکەنێت و بەرەو دوورترین گۆشەی ژوورەکە لە دەرگاکەوە دەڕوات. پاڵ دەکەوێت و دەخەوێت. کیتس تەماشای دەکات و پاشان لە دەرگاکە دەڕوانێت. دەچێتە لای بایرەن و ئەبینێ نووستووە. تەماشای دەرگاکە و ئینجا بایرەن دەکات. بەرەو لای دەرگاکە دەڕوات. دەست دەداتە دەسکی دەرگاکە و دەرگاکە دەکرێتەوە. ئاوڕ لە بایرەن دەداتەوە. لەدەرگاکەوە دەچێتە دەرەوە. لەگەڵ کزبوونی هوناکی بایرەن دەست بە پرخەپرخ دەکات)

کەتایی

تێبینی : مەسەلەی جێندەر لەهەڵبژاردنی کارەکتەرەکان بە ئەم دەقە کۆشە نییە. کارەکتەرەکان چ نێر بن یا مێ یانیش نێر و مێ بن پێکەوە هیچ کاریگەرییەک لەسەر دەقەکە و تەکنیکی دەرهێنان و نمایش دانانێت.

دەربارەی ئەمەر هانسن
شانانامەنووس و شاعیر و نووسەر و ئەکتەر ئەمەر هانسن وانەی دراما لە کەلیژی سەنت لەیک کەمینیتی دەیتەوە .ئێستاش بە وەرگەڕانی شانگەریەکانی فرانز گریلپارزەرەوە خەریکە. شانگەری کەمەگە لەساڵی ١٩٩١ لەسەر شانە لە وەرکشەپی پرگرامی گۆشەپەدانی شانانامەنووسان خوێنرایەوە کەلەلایەن کەمەڵەی شانە لە خوێندنی

باڵا لە شاری سیاتە ەکخرا. لەکەتایی ئەو ساەش خەاتی پریمیەر پڕداکشنی کارە شانۆیەکانی خەرئاوای شاری سەت لەیکی وەرگرت. ج. ئەمەر هانسن حەوت شانۆگەری نووسیوە لەگەڵ چەندین ەمان و چیرەک و شیعر بە منداڵان و مەردمنداڵان.

سەرچاوەکان :

Play It Again -1
By Norman A. Bert & Deb Bert
U.S.A. 1993 Pages 141 – 148

2-
http://normanbert.files.wordpress.com/2011/02/curriculumvita1.pdf

3-
https://www.meriwetherpublishing.com/AuthorsDetails.aspx?CatID=18

تەبینی : ئەم شانۆنامەیە لە گەڤاری وانەر ژمارە ١ ی ساڵی ٢٠٢١ باڵاو بەتەوە.

رۆژێك لە ناو شیوعییەكان نەبووم.. شاعیری گەورە: عەبدولستار نور عەلی

وەرگێران لە عەرەبییەوە بەكوردی: ئەحمەد رەجەب

لە 6/3/2011 بە پێی بریارێك لە سەرۆك وەزیران هەڵزكی سەربازی چووە سەر بارەگای حزبی شیوعی عێراقی لە گەڕەپانی ئەندەلوس و بارەگای رۆژنامەی تەریق ئەلشەعب لە شەقامی ئەبو نواس لە بەغدا بە مەبەستی چەكردنیان و، ئەو بریارە رێگا بە حزب نادات چالاكی بنوێنت وخەكەكی زۆر سەبارەت بەو بریارە دەستیان بە نووسین كرد ومن پێشتر ئەمەم نووسیبوو ئێستاش بە باشی دەزانم جارێكی تر باڵاوی

بکەمەوە. (یەکشەممە : 13/6/2011).
وتیان شیوعی ، وتم :
هەرکەسێ تیشکی خور لە ناوچاوەکانی بدرەوشێتەوە ،
گەرمی زەوی لە دڵیدا لە زمانیدا، پڕا ش ئاو دەدات و،
پەروەردگاری شیعرو گوفتارو بیرو راستگۆیی وتن و
خۆشەویستی خەڵك و سەرکردەی خەڵك
رۆگای گەل لە تەکۆشان بە دەست و بە زمان و بە دڵ و،
مافی نیشتمانی دزراو لە ئازادی سورو روحی گۆرانییەکانی ،
ئاشتی دونیا ، ئاسایشی گەل بەشکی زۆری ئاواتەکانیەتی
رۆپیشاندەرێ چڕبووونی وەاتەکی پەککەوتە لە سینەو
لە برسێتی ، لە هەژاری
لە نەخوێندەواری تەشەنەکردوو
دەڵێن : شیوعی !
من کە لە سوچێکی باکوری رۆژئاوای زەوی دەژیم
من هەڵگری ئەم لێدانەم
من لە سەر هەردوو پێم وەستاوم
بتەو جێگیر
لە قوڵاییی رەگ وریشەی زەویدا
رۆژێك لە رۆژان لەناو شیوعییەکان نەبووم بەڵام چاومان بەیەك کەوت
و. جیاوازیش بووم
رۆژێك لە رۆژان شێوەیەك ، ئاڵایەك ، یان فیشەکێك نەبووم
بەڵام
بە هەموو دەنە ئاسایی و ناسکە بۆنخۆشەکانی
خۆشمویست
لە چاوانمدا جێی ئەستێرەم کردووەتەوە و، خواردمەوەو ،
بەرزبوومەوە
هەوری شاخ و دڕ و دەشت وباران و روبارەکان و
دارخورماکان و هێرەکان و
شارە گەورەکان وبچکۆلەکان و،
کۆانە تاریکەکان و برسێتی ،
ماڵە قورو تەنەکەو چێەکان ، یاسایی نین
لە نەخشەی جیهان لە رۆژهەات و لە رۆژئاواو
لە باکورو باشور
لە گەرکی هەموو هەژارانی بۆهێزو ، بەهێزەکان بە شێرش و، بە
خۆشەویستی
بە خەونی نیشتمانێکی ئازادو بەختەوەر
بە *یوتوبیای (1) مرۆقایەتی

هەرگیز ڕۆژێك لە ناو فایلەكان نەبووم و
هەروا لەوەی چاوی گێڕارەكان باسی بكەن
بینم و، گەرام و، چاودێریم كرد، هەوەستەم كردو، خوێندمەوە
ئەوەی سەرمایەو بەیان و، چیرۆك و شیعر دەیەت
گۆركی ، مایكۆفسكی ، لۆركا، ئاراگۆن ، نیرۆدا و كازانتزاكیس،
بورگیس و، ماركۆزو
هەموو ئەدیبە بەشەرفە گەورەكان بە پیت و بە روناكی
بە ئەقین و، بە ئارەزوو ، بە یەكسانی ، دادپەروەری و
دارمانی دیوارلە نێوان رەنگ و رەنگداو،
لە نێوان ئاین و ئایندا،
لە نێوان كۆمەڵك و كۆمەڵكدا و دەركەوتم
لە دونیای پر لە خەبات ، بە گوفتار،
بە خەونەكان ،بە كۆتر ، بە ئاشتی ،
بە برین ، بە ئاگر ، بەڵ ئەقین و ،
بە روح و دڵان
قەت ڕۆژێك لەناو مۆژوودا نەبووم بەڵام خوێندمەوە.
لە بارەی پاریس و، كۆمۆنەیەكی میللی و خەونێكی شۆرشگێری و
لە بارەی شۆرشی ئۆكتۆبەرو
ئەو دە ڕۆژەی حیهانی ئارام وجۆگیری هەژاند
گەندەڵ، ستەمكەر، ترسنۆك ، وەستاو لە سەر ئاگرو ئاسن و،
خنكاو لە ستەم و كۆت زەنجیرو جەنگ و خوێن و چڵك.
لە بارەی لورکا و ئیسپانیا خوێندمەوە
لە سەر فەهدو مانگرتنەكەی گاورباغی و
لە سەر هەڵمەتەكەی كانونی 1948 و
ڕاپەرینەكەی تشرینی 1952 و
شۆرشی تەموزی 1958 و
قەسابخانەكەی شوباتی و1963 و
لە سەر بەرەكەیان
لە سەر جیاب ، هوشی منە ، چیقاراو دوبریە خوێندمەوە
سانتیاگۆ و ئەڵندی
هەروا گورباتشوف ، یەلتسن ، شیقارنادزەو بەرلین
من حەزم
لە دەنگی ئەلسەیاب و، ئەلنەواب و، ئەلئەخزەر كوری یوسف والریفی
مەحمودو
روشدی ئەلعامل ، ماجد ئەلعامل ، خصباك و، شەمران و فەرمان و
دەرویش ،سەمیح ئەلقاسم ، معین بەسیسو ، ئەمیل حبیبی و... حەننا
مینا ، نەجیب سرور ، سەڵاح عەبدولسەبورە.

گەشتم کرد
بە ناو دەریای گۆڤارەکان کە بە سور ناونران
نە زەردو نە رەش ،
سور !
بە
کۆ گوێی سوری خۆش ناوێ
بیبەخشێت بە دایك ، بە هاورێ و خۆشەویست
ئەو حزبەی کە رۆژێك نەدەنگی بووم نە سێبەری
بەرام یەکتریمان دی
(جیاوازیش) بووین ؟!

26/5/2021

_____ _ _ _ _ _.

تێبینی :
*یوتوبیا (1) : جیهانی خەیاڵ

هاتووم بۆرۆو لای تۆ.. قەسیدەی: ستیڤان شەمزینی

هاتووم خۆم هەڵسووم لێ بڕنی پرچەکانت
تاکو ببمە شووشە عەترەکی رژاو بەرووی دنیادا
هاتووم وەک نامەک لێ کەشی تێدا بڕوم
تا وەک شەڵبیەک بەسەر خەیاڵەکانتا بڕاوببمەوە
هاتووم لێ سینگی تێدا سەراخی چۆڵەک بکەم
تاکو لێ ئاسمانی تێدا لێ شەقەی باڵ بدەمەوە
هاتووم جێستەی نەرمت بێ ئاسپایی هەڵکرێزم
تاکو لێ دڵتا وەک سنەوبەرەکی شەرمن بمنێزیت
هاتووم دەستەکانم بخەمە نێو دەستی ماندووتەوە
تاکو راددەی توانەوە و ئاوێتەبوون هەڵیانگرفم
هاتووم لێ کانیاوی چاوەکانتا تینوێتیم بشکێنم
تاکو مەمی کزی تەنانم بەسەر هەستتا بتووێتەوە
هاتووم بێ دوای خوێنکی گشت ژیانما ئۆگرم

تاکو لافاوی ماچم مەراقی دەروونت بشواتەوە
هاتووم وەک شوێنکەوتووی دەوانەیەکی دەرین
تاکو لە بناری مەمکەکانتدا منداڵ ببمەوە
هاتووم لەشت بکەمە پیانۆی ئاوازەکی دڵگمەن
تا پەنجەکانم بە سمفۆنی ئەوین ئاشنا بکەمەوە
هاتووم بولبوولی ڕەحت لە قەفەز دەربێنم
تاکو دەستەملان و ئاوەزانی باڵات ببمەوە
هاتووم پێ بە سیپەکانم هەناسەت هەڵمژم
تاکو نەفەسی ژیانم سەرلەنوێ بە بگرێتەوە
هاتووم بەرەو ئەو شوێنگەیەی تێدا رواویت
تا وەک هەنگوێک شیلەی لەوەکانت بنێشمەوە
هاتووم سەمای چاوت لە ئێنگوستچاوەکدا بدزم
تا دیدەی تاریکی ڕەحمی پێ ڕۆشن بکەمەوە
هاتووم لە سپێتیتا خەم لە گوناه پاک بکەمەوە
تاکو لەنەو برژانگەکانتا دووبارە بەسکەمەوە
هاتووم بەرەو گوستانی چۆ و پێ جێشی تۆ
تاکو گوێی ماچەکانت نەنەم هەرگیز ناهێمەوە
هاتووم لەئاگری ئەوینتا ببمە قەقنەز و خەرمانەش
تا ڕۆشبایەک بەسەر تێدا پەڕش و بڵاوم بکاتەوە
هاتووم قژی ئازارەکانت بە پەنجە شانە بکەم
تا نەمرم هیچ کات لێوم لە لێوەکانت ناکەمەوە
هاتووم بتکەمە قیبلەی هەموو نوێژەکانم
تاکو لەسەر بەرمایی دامێنت سەربنەمەوە
هاتووم دەستنوێژم بە بارانە فرمێسکت هەڵگرم
تاکو کورەی عەشقم، تەزیویت گەرم بکاتەوە
هاتووم لە پەووی چاوەکانتدا ببمە چرایەک
تا حەرف بەحەرف لە شیعرەکانما بتنووسمەوە
هاتووم قورسایی خۆشەویستیت لە کێ بنێم
تاکو لە نەو دەممدا شەکری دەمت بتوێتەوە
هاتووم کەدی هەموو نهێنییەکانی ژیانم بکەمەوە
تاکو لە بوخچەی نهێنییەکی نوێدا بتشارمەوە
هاتووم رازی نەبیستراوی ڕەحم بە تۆ بدرکێنم
تا لەحەسرەتی باوەشی پێ سەزت سڕنەنەمەوە
هاتووم شەبەقی تەنهاییت بە عەشق پێ بکەمەوە
تاکو وەک بەفر بەسەر بڵاریەکانتا بتوێمەوە
هاتووم دڵاقێیەک بە ماچ و باوەشت بدزمەوە
تاکو لەگەڵ خەری تێدا هەموو ڕۆژە هەبەمەوە

هاتووم لەگەڵت بم و بە هەمیشە لات بمێنمەوە
تا شەربەتی ماچەکانت بۆتە گەرووی تامەوە
هاتووم تەر بە بینایم لە جوانییەکەت بەوانم
تا قومە لە پەکەنینی پە ئەفسوونت بخەمەوە
هاتووم لە گەمی گریانتا بە سەرو شۆن ببم
تا ببمە بارانی عەشقێک سەرتاپا بتخوسێنمەوە
هاتووم مۆژووی سووتانی دەمت بە بگەڕێمەوە
تاکو لە باوەشکتا هەستی بزەکاوم بۆتەوە
هاتووم ئومێدە وەریوەکانم لە تەدا بدەزمەوە
تا بەهیوای راموسانێک وەک ژیلەمە بگەشێمەوە
هاتووم دەی خەم بە تاڵی زوڵفت لە سەدارە بدەم
تاکو دوای تۆ وەک بە دەڵک لە ژیاندا بمێنمەوە

ستەکهەم – سەلنا